

פרטיות

אורפה סנוף-פילפול¹

מסורת המחשבה הפוליטית הליברלית רואה בפרטיות תנאי חשוב לעצמיות ולאוטונומיה של היחיד וערך יסוד של הדמוקרטיה.² לפי השקפה זו, פרטיות היא זכותו של היחיד שיניחו לו לנפשו.³ היא מכוננת כגבול מפני התערבות מדינתית בתנועה החופשית של הסחורות ושל יחסי הייצור הקפיטליסטיים.⁴ חשיבותה של הפרטיות נגזרת מן היכולת ליהנות מפירות הפרטיות ברבים, ובפרט מהזכות החברתית לביטוי עצמי במרחב הציבורי.⁵ הנחה רווחת היא שעל הפרטיות אפשר וצריך להגן, אולם כיום – בעידן הקפיטליזם המאוחר שבו פורחות טכנולוגיות תקשורת, מידע ומעקב – המשימה קשה מאי פעם.⁶

המאמר הנוכחי ימקם את הדיון בפרטיות בהקשר המחקרי הפמיניסטי האנגלו-אמריקאי. תובנותיו של המחקר הפמיניסטי העלו תרומה מכרעת לשיח הפרטיות בארבעת העשורים האחרונים. תובנות אלה העבירו את מושג הפרטיות קונקרטיזציה באמצעות בחינה ביקורתית של מושגי מפתח כגון אוטונומיה, כבוד, חירות ושליטה, ואף כרכו אותו מחדש במושגים נוספים, ביניהם פגיעות, אוטונומיה גופנית ויחסותיות.⁷ כמו בשיח הפרטיות ככלל, המשגות אלה של המחקר הפמיניסטי שותפות לתפיסה של פרטיות כמושא ראוי לדאגה, כמה שאין די ממנו ולפיכך הוא זקוק להגנה משפטית.

בריבוי ההמשגות ובהנחה זאת המשותפת להן אין כל חדש. אף על פי שפרטיות היא מערך מושגי מורכב שנתון למחלוקות פילוסופיות, דומה כי אנו חווים פרטיות ואת הפגיעה בה באופן יציב למדי, שלא השתנה דרמטית מאז הופעתה במאה ה-19 ועד ימינו.⁸ מעבר להסכמה הרחבה על כך שהפרטיות חשובה, המחלוקות בין ההמשגות השונות מתגלעות סביב הסיבות לחשיבותה, הרכיבים הייחודיים לה ושראוים להגנה, ההקשרים שבהם היא מתממשת ועוד. מעל כולן מרחפת השאלה: מהי פרטיות? האם היא מציינת שליטה של העצמי בעצמו ובמידע על אודותיו, או שמדובר בגישה של אחרים אל העצמי? מהכרעות כאלה מתגבשות גם הסיבות לחשיבותה של הפרטיות: האם עלינו להבינה במונחים תוצאתיים או דאונטולוגיים, כלומר האם ערכה נובע מן היתרונות האישיים והחברתיים שהיא מקדמת, או שהיא מאשררת ערכים אנושיים כמו כבוד, חירות התודעה או זהות אישית?⁹ משתי החלופות האלה ברורה גם המחלוקת בנוגע לרכיביה הראויים להגנה. המחלוקות משקפות קשיים פוליטיים והמשגתיים המלווים את מושג הפרטיות מראשית התגבשותו במאה ה-19 כזכות הזקוקה להגנה משפטית. מאמר זה יבקש לפרום כמה מן הקשיים האלה.

הנחת המוצא של המאמר היא שפרטיות, ככל מושג אחר, אינה מבטאת מהות שקודמת לניסיון הממשי שלנו בפרטיות; ככל מושג, היא מתממשת באמצעים פרקטיים, ופרקטיים פירושה גם פוליטיים.¹⁰ הבנה זאת של התיאוריה כפרקסיס טמונה גם בהיגד הפמיניסטי "האישי הוא פוליטי" (להלן: "הא"פ), שהופיע בכותרת מאמרה של קרול האניש בשנת 1970.¹¹ בשעת ניסוחו,

אורפה סנוף-פילפול: בית הספר למדעי התרבות, אוניברסיטת תל-אביב

פעל הא"פ כתיאוריה וכפרקטיקה וביסס את ייצור הידע ואת פירוש היחסים החברתיים על סמך ניסיון האישי של נשים. השימוש בניסיון של נשים סיפק הצדקה לדה־לגיטימציה של מאבקן הפוליטי, בעיקר באמצעות סיווג פעולותיהן כהתנהגויות "אישיות" ועל כן א־פוליטיות. דה־לגיטימציה זאת אפשרה מצידה את הופעתו של הא"פ, שסיפק כתב הגנה לפרקסיס ולתיאוריה הפמיניסטית, אולם במרוצת השנים הפך הא"פ ל"הפרטי הוא פוליטי". אין מדובר בשינוי לקסיקלי גרידא, כי אם בתמורה פרדיגמטית במובנו של הא"פ.¹² תמורה זאת מתבטאת בתפיסה הרווחת היום, שההגד מביע ביקורת על הדיכוטומיה בין המרחב הפרטי לציבורי ועל יחסי השליטה הממוגדרים הרווחים בספירה הפרטית. לטענתי, הסתת הזרקור מהניסיון האישי אל המרחב הפרטי החומרי קשורה בטבורה להופעת הפרטיות בשיח הפמיניסטי האמריקאי כמושא לדאגה. התביעה הפמיניסטית לפרטיות ממחישה כי ההבניה הרווחת של האישי והפרטי במובן המודרני־ליברלי של פרטיות – הבניה שמסייעת למתוח גבול אשר מסווה את ההבדל בין האישי לפרטי – הוטמעה היטב בשיח הפמיניסטי האמריקאי. הבניה זאת של האישי והפרטי ניצבת במוקד מאמר זה, ועל כן ההיגיון המנחה את מהלכו הוא ההבחנה ביניהם.

כדי לבסס את טענתי, אציע פרובלמטיזציה של פרטיות מפרספקטיבה פמיניסטית ומתוך ביקורת על השיח הפמיניסטי הרווח. הטענה היא שהתפיסה הרווחת, שאכנה אותה "פרטיות מחוללת", השתרשה בפמיניזם האמריקאי, אך בה בעת היא מסתירה מובן משלים שחיוני להבנת הפרטיות, שאותו אכנה "פרטיות מחללת". אראה כי היחס הדיפרנציאלי כלפי האישי, כלומר ההבנה שערכו של האישי שימש אמצעי להדרתו מהמרחב הציבורי, סיפק נקודת משען לטענה ש"האישי הוא פוליטי". הפיכתה של הפרטיות למושא לדאגה פמיניסטית, לעומת זאת, מעידה על שינוי איכותי של ממש: מפרובלמטיזציה חובקת־כול לתביעה להגן על פרטיותן של נשים. שינוי פרדיגמטי זה מבטא לטענתי דה־רדיקליזציה ודה־פוליטיזציה של הפרטיות במחקר הפמיניסטי האמריקאי, שאינו מספק הסבר לכך שדווקא חילול הפרטיות עשוי לשמש בימינו כאמצעי להתנגדות.

למאמר שלושה חלקים. תחילה אעסוק במראית העין של הזהות בין האישי לפרטי בתחום הפרטיות. ההבחנה ביניהם תספק את התשתית לטענתי כי הבניה זאת של האישי והפרטי מאפשרת להתעלם מן הקושי האפיסטמי והפוליטי שמציב האישי בפני פרטיות במובנה המודרני־ליברלי. ב"קושי" כוונתי לחוסר האפשרות לדעת את האישי במלואו, ועל כן גם לשלוט בו לחלוטין.

החלק השני יעסוק בפרטיות, באישי ובהיעדר שליטה. בחלק זה אעמיד שני מובנים משלימים למושג פרטיות: האחד הוא המובן המודרני־ליברלי הרווח בספרות המחקר, והשני איננו בהכרח מה שניתן לחילול ולחדירה, אלא גם מה שעשוי בעצמו לחדור ולחלל דברים שמעבר לפרטיות. החלק השלישי יבחן את התמורות ביחסו של השיח הפמיניסטי כלפי פרטיות. בתמורות כוונתי (א) לחיבור בין האישי לפוליטי, (ב) להבדלה ביניהם בשנית, (ג) להתמוססות האישי בפרטי. התחקות אחר תמורות אלו תאפשר לבחון כמה מהבעיות הבלתי מטופלות בשיח הפמיניסטי בנוגע לפרטיות.

הבחנת האישי מהפרטי

בשיח הפרטיות, המונחים "אישי" ו"פרטי" משמשים לעיתים קרובות לסירוגין. שפת היומיום, הגדרות פילוסופיות ומילוניות – כולן משתמשות באישי ובפרטי כבמילים נרדפות לפרטיות. על פי מילון אוקספורד, למשל, פרטיות מציינת "סוד", "עניין שהוא אישי או פרטי".¹³ אך האישי והפרטי אינם זהים. עוד מהגדרתו בקורפוס יוריס,¹⁴ ציין הפרטי דבר מה שהוא סינגולרי או נחבא, אך כזה שאפשר להעריכו באופן אמפירי.¹⁵ האישי הוא ערטילאי מיסודו, ומציין את מה שנמצא בזיקה לאיש (person). למושג "אישי" יש שלושה משלבים: דקדוקי, משפטי ותאולוגי. באופן נסיבתי למדי, במאה ה-17 עברו השלושה היבור (articulation)¹⁶ שסלל את הדרך לאימוץ המושג person בהתייחס "לסובייקט המחשבה והפעולה של היחיד ולסובייקטיביות בכלל".¹⁷ מחשבות, רשמים, תחושות, רגשות וזיכרונות – הדברים האישיים שנמצאים בזיקה לאיש הם רבים. אפשר שמאז התגבשותו של המושג "אישי" במאה ה-17 הם רק מתרבים והולכים, ובכך תורמים לקושי ההמשגתי של פרטיות. ה-person הוא המושג ששימש את ג'ון לוק כדי להבהיר את ייחודיותה של הזהות העצמית.¹⁸ מובן זה, שנוצר מתוך ההיבור בין משלבו של האישי, מהווה תנאי מקדים למיזוג עם הפרטי, ולמיזוג של שניהם אל תוך מושג הפרטיות.

כדי שהמערך המושגי של פרטיות יתגבש, צריך היה לנתק או להבדיל את הגוף האישי מהפוליטי. מהופעתה במאה ה-18 בצרפת ובמאה ה-19 באנגליה ובארצות הברית,¹⁹ לא נס ליחה של הדרישה הזאת, המממשת את עבודת הגבול שהוריש לוק למסורת המחשבה הפוליטית כששרטט את המשפחה בתור אתר של פרטיות שנפרד מהמדינה, ובמיוחד מהחברה שסביבה.²⁰ יצירתו המתמשכת של הגבול בין האישי לפוליטי מבנה את הפרטיות כספירה נפרדת, כתחום, שבו משמעה הוא הן חירות משליטה חיצונית והן הבניה של אחריות היחיד לשמור על פרטיותו ולשלוט בה. אם כן: לשמור ולשלוט. כך מקובצים בתחום הפרטיות שלל מושאי שליטה, כגון התנסויות, מעשים ונראויות, לרבות המידע עליהם. את מושאי השליטה הערטילאיים והגשמיים האלה אנו חווים, תופסים ומכנים כ"אישיים" וכ"פרטיים" כאחד.

אכן, השליטה ממלאת תפקיד מרכזי במערך המושגי של פרטיות, ומציינת "סמכות המממשת את עצמה במלוואה".²¹ מהגדרה זאת של שליטה, המקובלת בתיאוריה הפוליטית והמשפטית, מתקבל הרושם כי כל מרכיבי הפרטיות הם דברים שהיחיד יכול, ברוב ההקשרים, להגן עליהם ולשלוט בהם. לדוגמה, קריאת יומנו האישי של אחר ללא רשותו היא הפרה של ענייניו האישיים והפרטיים כאחד. אך מה בדיוק מכונן את הפגיעה ב"אישי" וב"פרטי" שכלולים ביומן? ומה חשיבותה של שאלה זאת? המוסכמה שקריאה של אחד ביומנו האישי של אחר ללא רשותו היא פגיעה בפרטיות מייתרת לכאורה את שאלת ההבדל בין האישי לפרטי, במיוחד משעה שמידע אישי הפך למטבע עובר לסוחר, כלומר לרכוש פרטי. אך אם אין זה אובדן היומן של עצמו, כלומר הרכוש הפרטי, שמסב את מרב הפגיעה בפרטיות, ואם מוסכם כי התרחשה פגיעה גם כשבעליו של היומן איננו מודע לכך שאחר קרא בו,²² אזי מתברר כי הצורך להבחין בין האישי לפרטי מוצדק. צורך זה, שנותר בלתי מטופל בשיח הפרטיות, עשוי לספק מענה לקשיי ההמשגה של פרטיות, בפרט לאלה הנובעים מהניסיונות להגדיר במה אפשר לשלוט ומה בדיוק נפגע.

מן העת העתיקה, ערכו של הפרטי נותר נמוך ביחס לחיים הציבוריים, והשתווה אליהם רק עם צמיחת הליברליזם המודרני,²³ ולכל המוקדם ברנסנס. כך או אחרת, רק במאה ה־19 נטען הפרטי במלוא ערכו החדש. עד כדי כך, טוען ההיסטוריון פיליפ אריאס, שבאותה עת נעשה הפרטי שם נרדף לאושר.²⁴ זוהי גם העת שבה רכש הבית את מובנו המרובד כספּרה פרטית שעניינה צורכי היומיום של משק הבית והמשפחה, מיניות והולדה, טיפול והזנה. הגדרת הספּרה הפרטית כ"ספּרת האהבה, המבע, [...] הרגשות, אי־הרציונליות, המוסר, הרוחניות והדת"²⁵ עולה בקנה אחד עם מושג הפרטיות עד כדי כך שקשה להבחין בינה לבין הפרטי. אך את זיהוי המובנים האלה עם הפרטי ועם פרטיות אי אפשר להבין אלא בזיקה למושג האישי וליחס שנרקם בינו לבין הפרטי.

את מרכזיותו של האישי לאותם מובנים שנוצקו לספּרה הפרטית, ולפרטי בהרחבה, אפשר להבין לאור טענתו של רוברט אספוזיטו בנוגע למושג person. לדבריו, "אפילו כשרעיון האישי מתפרש במונחים חילוניים [...] האיש טומן בחובו ממד רוחני או מוסרי החורג מן ההווה הפיזית".²⁶ בעקבותיו אציע כי האישי הוא שמביע את המובנים המטאפיזיים האלה של האישי, ועל כן הוא איננו ניתן לוויסות והסדרה. לפרטי, לעומת זאת, יש ממד חומרי שהופך אותו לחדיר ופגיע, ולכן גם למה שמובנה כחלק ממערך של יחסי שליטה. הפרטי גם נקשר ברכוש, וזיקה זאת מתעצמת עם משטר ההגנה על רכוש פרטי. הגנה על עניינים פרטיים והקמת סעדים נגד הפגיעה בהם משמען חירות שלילית, החירות מפני דברים שיקרו או ייעשו לפרטי. מתוך מובנים אלה של הפרטי צומחת מסורת הפרטיות במובנה המודרני־ליברלי.²⁷ מסורת זאת אמנם מבליעה בתוכה גם את האישי, אך היא מאחידה אותו עם הפרטי תוך שהיא מסווה את ההבדלים ביניהם, את דרגות השליטה שלנו בהם ואת צורות הפגיעה הקשורות בהם.

במאה ה־19 הוכפפה סדרה של דברים "אישיים" למרחב הפרטי, ל"חיים הפרטיים" ולפרטיות בהרחבה. הכפפה זאת פירושה, מצד אחד, שכל מה שפרטי מקבל את משמעויותיו של האישי, קרי המושג שמציין את ממדיו המטאפיזיים של האישי. באופן הזה, שלל מובני הרוחניים, הנפשיים והמוסריים של האישי מיוחסים בערבוביה לספּרה הפרטית, עד שהפרטי מתגבש כמילה נרדפת לאושר. מצד שני, פירושה שכל מה שאישי חייב לסור למרותו של הפרטי, כלומר לא לחרוג מגבולותיו הקונקרטיים. במסגרת הכפפה זאת נמחים ההבדלים בין האישי לפרטי. כאמור, את אחת מנקודות המשען המוקדמות להאחדת האישי והפרטי סיפקה ההגדרה של לוק לאיש כמי שניחן בזכויות קניין בזהותו, ברכושו (הפרטי) ובאישיותו.²⁸

הצדקותיו של לוק להגנה מפני "מגבלות השליטה החיצוניות", אלה שהשיתו המדינה והכנסייה, סיפקו את התשתית האפיסטמית והמוסרית להופעתה של קטגוריית הפלישה לפרטיות.²⁹ הופעתה של קטגוריה זאת בשדה השיח המשפטי האנגלו־אמריקני של המאה ה־19 מסמנת את התגבשות התביעה להגנה על פרטיות. במאמר "הזכות לפרטיות" שפרסמו סמואל וורן ולואיס ברנדייס טענו השניים כי פרטיות שקולה ל"זכותו של היחיד שיניחו לו לנפשו", והיא מוגנת ביסודה בזכותו של היחיד ל"אישיות בלתי־מחוללת" (inviolable personality), בלתי מופרעת בידי גורמים חיצוניים.³⁰ בהתבסס על עקרון האישיות הבלתי־מחוללת שרטטו וורן

וברנדייס את קו הגבול המשפטי בין מה שראוי להיות פרטי לבין מה שראוי להיות ציבורי.³¹ לשם כך הסתמכו השניים על מגוון פסיקות, ביניהן צו מניעה שהוצא שלושה עשורים קודם לכן על פרסום תחריטים שהזמינו המלכה ויקטוריה והנסיך אלברט, שבני הזוג ייעדו אותם לעיני משפחתם וחבריהם בלבד. במעין תמונת מראה למוסכמות ולפרקטיקות הנהוגות כיום בנוגע לפרטיותם של בני משפחת המלוכה הבריטית, צו זה התבסס על דבריו של סגן הקנצלר ברוס, שהציע את ה"הולמות" כקו הניתן לאכיפה משפטית. כדי לאכוף את ההבחנה הזאת בשנת 1884 התבסס ברוס על הזכות לקניין.³² קו הגבול הזה עבר בין מה שהולם את הפרטי למה שהולם את הציבורי, ומגבול ההולמות הזה נגזרה זכותו של היחיד לשלוט בענייניו האישיים.

באותה נשימה, היחיד גם מתבקש להחביא את ענייניו האישיים במרחב הפרטי. במילים אחרות, משעה שמוקנית ליחיד הזכות לשלוט בענייניו האישיים, האישי מקבל את תכונותיו של הפרטי. הפרטי, בהיותו קניין ומרחב כאחד, המקיף בקירותיו את האישי, נכנס למערך של חקיקה. הכפפת האישי לפרטי תכליתה למנוע "פלישות לפרטיות חברתית" (invasions of social privacy). פירושו של דבר שהיחיד נהנה גם מפרטיות חברתית, ושהפרטה משמעה פלישה לפרטיותו בחברה. ואכן, חליפת מכתבים שניהלו וורן וברנדייס כחמש-עשרה שנה לאחר פרסום "הזכות לפרטיות" מעידה כי הסכימו שהזרז המיידני למאמרם היה סלידתו העמוקה של וורן מהפלישות החברתיות לפרטיות משפחתו, ובמיוחד מ"הפרטים האינטימיים" על חיי משפחת וורן שהיו פרושים על עמודי עיתונים כמו *The Saturday Evening Gazette*.³³ את הפרטים האלה, שוורן וברנדייס ביקשו לתחום במרחב הפרטי, תיארו השניים כ"אישיים". עוד אדון בציווי האילם להותיר את האישי בגבולות הפרטי.

התכלית הראשונה של וורן וברנדייס עסקה בביסוס זכותו של היחיד לווסת את שליטתו במידה שבה הוא רוצה להפוך את ענייניו האישיים לציבוריים; התכלית השנייה חשפה כי הזכות לפרטיות מצמיחה עניינים אישיים אל הפרטי. שתי תכליות אלו התממשו, בין היתר, באמצעות תחזוק ההפרדה בין הפרטי לציבורי וההבדלה בין הגוף הפוליטי לגוף האישי, ועקב כך הכפפתו של האישי לפרטי. אלה הם שלושה מתנאי האפשרות להופעת המערך המושגי של פרטיות. הראשון והשני ידועים היטב. השלישי, לעומתם, נעדר מספרות המחקר כמעט לגמרי. הראיה לכך היא האופן שבו אנו משתמשים במושגים האלה כדי לתאר טווח רחב של דברים שאנחנו תובעים עליהם פרטיות. אכן, שניהם ממלאים תפקיד מכונן בהתגבשות מושג הפרטיות.

בדומה לפרטי, ערכו של האישי החל לנסוק בתקופת הרנסנס.³⁴ אך לאורך ההיסטוריה, והרבה לפני שהאישי והפרטי נוצקו אל תוך מושג הפרטיות החדש, רק הפרטי נהנה מיציבות טרמינולוגית ולקסיקלית. קוונטין סקינר תולה את יציבותו של הפרטי בחוסר העיסוק התיאורטי בו.³⁵ האישי, לעומתו, לא ניחן באותה יציבות פורמלית. אדרבה, טווח הסימון של האישי עבר תהפוכות מאז הרפובליקה הרומית ועד למשמעותו בתרבויות המערב כיום, בין היתר בגלל שלושת משלבי, שהציבו אתגרי המשגה משלהם.³⁶

לטענתי, המקור לחוסר היציבות הפורמלית של האישי, לרבות הערטילאיות שמאפיינת אותו, טמון בחוסר האפשרות לראות אותו. ראייה חולקת אטימולוגיה משותפת עם ידיעה, והיחס

האפיסטמי שמתקיים ביניהן שולט כמעט ללא עוררין בהיסטוריה האינטלקטואלית המערבית של עיסוק בחושים. לפי אוצר המילים היווני, ראייה היא מצב של ידיעה, והיא בלתי נפרדת לשונית ומושגית מחוויית ההתבוננות.³⁷ על אי־נראותו של האישי מעידה האטימולוגיה של persona הלטינית, שמציינת מסכה הגורמת לקול להדהד (personare).³⁸ את השימוש הראשון במונח person מיקם ליוויס במאה הרביעית לפנה"ס, בתקופת הרפובליקה הרומית, והסביר כי ה־person הוא בבסיסו פוליטי, ומציין ייצוג המוקצה מתוקף תפקיד.³⁹ למעשה, הרבה לפני שציינה דמות, אישיות וגוף דקדוקי (first, second and third person), המילה persona הביעה שליטה דתית או מדינית, ובכל מקרה בלתי נראית. לפיכך, ההסבר של ליוויס מבוסס על מטונימיה כפולה שנעה מן המסכה התיאטרלית שעטה השחקן היווני ושגרמה לקולו להדהד, אל התפקיד שאותו הוא פירש/ייצג, וממנו אל קיקרו, שהגדיר את המגיסטר כקול החוק ("per-sona, "spokesman") – "הקול הוא מגיסטר חרישי".⁴⁰ זהו אפוא קול שפועל עליי ועל אחרים בלי להיראות. לא רק שהאישי ניחן בכושר הכפפה, אלא שבהיותו בלתי נראה, אי אפשר לדעת אותו ולכן גם לא לשלוט בו.

מאפיינים אלה של האישי הפכו לבעיה נוכח העלייה בערכו וההיכור בין משלכיו. או אז התממש מיוזגו עם הפרטי, שאפשר להסוות את ההבדלים ביניהם – ובראש ובראשונה לייחס לאישי ממשות חומרית ויציבה. ייחוס זה הוא שנותן לנו את האשליה שאפשר לראות את האישי, לדעת אותו ולשלוט בו. ואולם, ההבדל בין האישי לפרטי לא נעלם. כפי שמעידה המילה הלטינית privatus, הפרטי הוא מה שמובחן, נבדל או מוקצה ממה שציבורי. הוא מציין את חייו הפרטיים והנחבאים של אדם. אף שהפרטי בלתי נראה, הוא מגדיר בבירור מי יכול לראות מה ובאיזו מידה. שלא כמו אי־נראותו היסודית של האישי, במקרה של הפרטי מדובר באי־נראות יחסית; היא כזאת רק ביחס למי שאיננו שותף באותו עניין פרטי ברגע מסוים. זוהי קונקרטיזציה של "מה שרואים מכאן לא רואים משם".

לעומת זאת, האישי הוא אותו דבר שעשוי לפעול עליי, שניחן בכושר להכפיף אותי, וזאת בלי להיות גלוי בפניי. מחוסר האפשרות לראות את האישי ולדעת אותו נגזר המאמץ לתחום אותו, את מה שתמיד חומק: א) ממני, מיכולתי לספק לו הגדרה סגורה שאיננה פתוחה למשא ומתן; ב) ממי שרוצה גישה אליו, אל הזיכרון והחוויה ששותפים לכינונו של האישי. במילים אחרות, האישי חורג מהפרטי בשני מובנים: ראשית, לא תמיד אפשר לגדר ולהגדיר אותו בתוך התחומים של הפרטי; שנית, באופן עמוק ומשמעותי יותר, האישי חורג מהשפה הליברלית של הפרדת הגבולות.⁴¹

אל מול הפרובלמטיקה שמעורר היעדר השליטה באישי, אידיאל הפרטיות מיוצר באופן מתמשך באמצעות יצירת גבול בין האישי לפוליטי. גבול זה מכיל מראש "דינמיקה תמידית של יצירת חציצה מדינית וטריטוריאלית",⁴² וחציצה זאת היא שיוצרת את תחום הפרטיות, אותו אזור

של אי־מובחנות בין האישי לפרטי. אך גם כאשר תחום הפרטיות נדמה כאטום, הוא "מתגלה כדיפוזי".⁴³ משהו, וליתר דיוק האישי שבו, עשוי לחמוק ממנו, ומשום כך יצירת גבול הפרטיות היא משימה בלתי פוסקת, שכן ההתגלמות של גבול "היא תמיד פגומה, נכשלת ביצירת הבחנה מוחלטת בין 'פנים' ל'חוץ', יוצרת אזורים אפורים של עמימות".⁴⁴ על כן, כלל הגורמים המעורבים בכינון הפרטיות – בהגבלת הגוף האישי מן הפוליטי, בתיחומם של האישי והפרטי יחדיו – אינם מפסיקים לפעול את פעולתם. תפקוד מוצלח של גבולות, מסבירה מירב אמיר, "מותנה בהכרח בעטיפתם בתוך ההמשגה הנורמטיבית של גבול".⁴⁵

ההמשגה הנורמטיבית של פרטיות נותנת לה קדימות על פני גורמים שעשויים לפגוע בה, לרבות מרכיביה וחשיפת ההבדלים ביניהם. בחשיפתם עולה על פני השטח היעדר השליטה המובנה בה, שמתפרש עד היום במונחים של חילול וחדירה. לכן, כדי שגבול הפרטיות יתפקד כהלכה ויספק ליחיד שליטה בתחום הפרטיות – כלומר יגן מפני חדירה למרחבו, רכושו וגופו הפרטיים ומפני חילול זכותו לשליטה על מידע אישי ויחסים בין־אישיים – עליו להעלים תנאי יסודי לכינונו, דהיינו את חילולו המובנה ואת פשר הדבר הניתן לחילול. פרקטיקת הייצור של גבול הפרטיות אינה חדלה להתיק את מגבלות השליטה החיצונית אל תחום הפרטיות שהיא יוצרת, ומשעתקת בתוכו היררכיה של סמכות: הסמכות של מי יכול לחדור לאן, או למי, ובאילו נסיבות. ואולם ככל שהאישי ניחן בכושר הכפפה, סמכות זאת איננה יכולה "לממש את עצמה במלואה", מה עוד שהרצון לדעת את האישי לגמרי, אחת ולתמיד, נידון לכישלון. היעדר היכולת לדעת ולשלוט באותו דבר שניחן בכושר הכפפה ושמוטען בערך חדש, היינו ה"אישי", מספק את התשתית לחלק הבא של דיונו. בחלק זה אציע שני מובנים משלימים של פרטיות. האחד הוא אותו מובן מודרני־ליברלי, הנשען על ה"פרטי" החומרי והחדיר, ושיכונה להלן פרטיות מחוללת. בהמשך, על סמך ההבחנה שערכנו בין האישי לפרטי, אבקש לפרום את מראית העין האחדותית של הפרטיות במובנה כמחוללת, ולחשוף את בטנתה התפורה היטב – פרטיות מחללת.

שני מובנים של פרטיות

מרגע שהיחיד מובנה כאחראי להגן על פרטיותו ולשלוט בה, הפגיעה בפרטיות נתפסת כאובדן שליטה. אמנם ידוע ומוסכם כי השליטה בפרטיות לעולם אינה מוחלטת,⁴⁶ אולם מה שנראה ודאי ומוחלט, מה שממעטים להטיל בו ספק, הוא עצם היכולת לשלוט בכל מרכיבי הפרטיות באופן זהה. ההבניה האחדותית של סוגי הפגיעה בפרטיות מתבטאת בהופעתם המשותפת של המונחים "פלישה לפרטיות" ו"אישיות בלתי־מחוללת". כדי להבחין בין סוגי הפגיעה השונים, עלינו לברר מה ההבדל בין חילול לחדירה – שני מושגים רווחים לתיאור הפגיעה בפרטיות.

חילול, violare הלטיני, פירושו הפרה של שבועה, ברית או הסכמה חוזית, והוא הפך ברבות השנים למטאפורה לחדירה. חדיר, שמקורו בפועל penetratus הלטיני, הוא מה שניתן להיכנס אליו או לנקבו באמצעות גוף אחר. כשם תואר, חדירה משמשת כמטאפורה לתחושה רגשית עזה – בפרט באתיקת הפרטיות החדשה של הבורגנות, שבה היא מציינת תחושת הכרה או גילוי פתאומי המתרחשים באחת.⁴⁷ אני מציינת את הבלבול המושגי הזה מפני שבשיח הפרטיות,

ובשדה השיח המשפטי בפרט, רווחת הנטייה לדלג בתוך הצמד חילול־חדירה כאילו היו מילים נרדפות. ערבוב מושגי זה משרת את מראית העין של האחדות בין האישי והפרטי כדברים שאפשר לפגוע בהם, ובין סוגי הפגיעה הקשורים בהם. כשאנו מייחסים לאישי ממשות חומרית ויציבה, אנו למעשה מניחים כי דרגות השליטה שלנו באישי, ובאפשרות לפגוע בו, אינן נבדלות באופן מהותי מאלה של הפרטי. כנגד הנחה זאת, ההבחנה שערכנו עד כה תאפשר לארגן מחדש את היחסים (א) בין סוגים שונים של פגיעה בפרטיות, (וב) בין מושאי השליטה/הפגיעה השונים. ארגון זה יאפשר לבסס את הטענה, שעד כה רק נרמזה, שחילול נמצא בזיקה לאישי, ואילו חדירה נמצאת בזיקה לפרטי.

כל דיון בחילול מתנהל לפחות באחד מהמשלבים של ה־person: הגוף הדקדוקי; הגוף בעל המעמד המשפטי ברומא העתיקה; והשילוש הקדוש של גופותיהם של האב, הבן ורוח הקודש.⁴⁸ לשם ההסבר נתמקד בשניים האחרונים, המשפטי והתיאולוגי. את שני המשלבים האלה של האישי אפשר לאתר כבר באטימולוגיה של violare הלטיני. שניהם מרמזים על הערטילאיות של מושאי השליטה, ששייכים בדין לאישי ושמקובצים בתחום הפרטיות: מוסכמות, כללים, חוזים כתובים ובלתי כתובים וחוקים. הערטילאיות של האישי נגזרת הן משורשו של ה־person והן מהאי־גופניות שמאפיינת כל חילול, כלומר כל הפרת חוזה משפטי או שבועה. מה עוד ש־person נוכח בחוזה המשפטי ובשבועה הדתית כאחד, וזאת אף על פי שהוא עצמו איננו אחד. הוא כולל, בין היתר, את ה־personae המשפטית ברומא ואת שלושת ה־persons בנצרות. המשלבים השונים של ה־person, יחד ולחוד, מעידים על נוכחותו של האישי בכל מה שמחוזה מושא לחילול, קרי בחוזה המשפטי ובשבועה הדתית.

חדירה, לעומת זאת, נקשרת באופן "אורגני" עם הפרטי. הפרטי מציין דבר מה שיש לו ממד חומרי, ועל כן אפשר לנקב אותו, כלומר לחדור אליו. ואכן, אפשר לנקב גופים ואיברים, אפשר להיכנס או לצאת ממבנים. לפיכך, שלא כמו האישי, הפרטי משמש לתיאור מושאי שליטה חומריים וחדירים שחוסים בתחום הפרטיות. לפגיעה בעניין פרטי יש לרוב ממד חזותי: או שהדבר הפרטי, הנחבא, הפך בעל כורחו לגלוי, או שאנחנו יכולים לראותו במו עינינו את פעולת הפגיעה בו ואת תוצאותיה (חבורות על העור, למשל). ובכל מקרה, את הפגיעה בעניין פרטי אפשר להעריך אמפירית, כמו במקרים שבהם מעורבת פגיעה ברכוש.

אפשר לשבור את לוחות הברית, לשרוף את הנייר שעליו נחתם החוזה. אך בכל הפרה, בכל חילול, יש ממד שחומק מהתפיסה שלנו. את התוצאים (effects) של הפרת חוזים ושבועות, קרי של מימוש פוטנציאל החילול המובנה באישי, לא בהכרח רואים מיד, ועל כן היכולת שלנו לדעת מהם התוצאים האלה ולשלוט בהם מוגבלת למדי. בכל מקרה, מה שישתנה בעקבות החילול הוא המשמעות של הדבר שאנו מכנים־חווים־תופסים כ"אישי". זה נכון גם אם החילול, שפירושו הפרת חוקים, מערב פעולות של חדירה מהסוג של פריצה לבית או אונס. גם אז, מה שישתנה מיידית אינו בהכרח הבית עצמו, או הגוף ה"נחמס". ואולם, פרטיות במובנה המודרני־ליברלי, שתכונה להלן "פרטיות מחוללת", איננה נותנת את הדעת על ההבדלים האלה.

פרטיות מחוללת

פרטיות מחוללת היא א) פרקטיקת ייצור גבול בין הגוף האישי לפוליטי, וגבול זה מכונן את הפרטיות גם ב) כתחום שמקבץ מושאי שליטה ערטילאיים וגשמיים, אישיים ופרטיים, בהתאמה. פרטיות במובן מודרני-ליברלי זה מומשגת במונחים של נסיגה והימנעות, המבססים פרטיות כצורה של חירות שלילית: החירות מפני התערבות, החירות להיות בלתי נגישה לציבור והחירות מפני פלישתם של אחרים לתחומי ידע על אודותייך.⁴⁹ חירות זאת נתפסת, היסטורית לפחות, כתוצר של הבדלת הגוף האישי מהפוליטי. מעשה ההבדלה הזה הסיר מגבלות שליטה חיצוניות, וכך בכך אָשרר את ריבונות המדינה, הערֵבה לפרטיות. מריבונות זו המדינה שאבה ועודנה שואבת את הצדקתה להפר פרטיות, בעיקר בטענה כי הפרה כזאת נעשית לטובת הציבור.

פרטיות מחוללת נגזרת מהמסורת הליברלית המודרנית ומדגישה את ההגנה על רכוש פרטי וזכויות הפרט. פרטיות במובן זה היא זכות יסוד ובה בעת מושא לפגיעה, קרי לחילול ולחדירה. כזכות יסוד, פרטיות מחוללת דבקה בדיכוטומיה הליברלית בין הספֵרה הפרטית לספֵרה הציבורית, ולכן היא מתמקדת רק בהגנה על האדם הפרטי, רכושו והמרחב שלו, שבו הוא מעדיף להיחשף ולנהל יחסים בין-אישיים. מובן זה של פרטיות מסתמך על הרעיון שעניינים פרטיים ואישיים הם מוחשיים ולכן אפשר לגשת אליהם, לחדור אליהם, ובהכללה – לפגוע בהם. כמושא לחדירה ולחילול, פרטיות מחוללת מטשטשת את ההבדלים בין מושאי השליטה שחוסים בתחומה (מידע, גופים, רכוש ויחסים אישיים), לבין סוגי הפגיעה בהם. ההאחדה בין מושאי השליטה האישיים-ערטילאיים והפרטיים-חומריים הופכת אותם לרכיבים בלתי מובחנים השייכים לתחום הפרטיות. זוהי אפוא מראית העין האחדותית שפרטיות מחוללת מטפחת: היא מקנה לאישי תכונות של חומר, שהופך אותו לכאורה לגלוי, ניתן לידיעה ולכן ניתן לשליטה.

כאמור, אף שחילול וחדירה מציינות סוגים שונים של פגיעה, בשיח הפרטיות רווחת הנטייה להשתמש גם בהן כבמילים נרדפות. שתיהן עשויות לתאר את פעולת הפגיעה בפרטיות (במושאי השליטה האישיים והפרטיים), ואת התוצאים של פגיעה זאת (אם פרצו לי לבית, אני מרגישה מחוללת) ללא הבחנה. תוצאי הפגיעה המרכזיים לענייננו הם א) הפרת יחסי השליטה בין היחיד לבין אחרים, וב) אכיפתם מחדש נוכח מה שנתפס כפגיעה בפרטיות. התמקדותי בשני התוצאים האלה נשענת על התובנה כי גם כאשר מתרחשת פגיעה כזאת, יחסי השליטה שהופרו הם פנימיים לחלוטין לשיח הפרטיות. מה שהופר ויוסדר מחדש הוא היחס בין השליטה של היחידה – בעצמה, במידע על אודותיה ובדברים שבבעלותה – לבין שליטתם של אחרים בה ובדברים האלה. במילים אחרות, כל זמן שהיחס בין גבול הפרטיות לתחומה יציב פחות או יותר, דומה כי "הכול בשליטה": העמדה הנורמטיבית שמשקפת מפרטיות מחוללת עומדת בעינה, ואיתה גם המאמץ הבלתי נלאה להסדיר מחדש את היחסים שהופרו.

זהו התפקיד שממלאת ההמשגה הנורמטיבית של פרטיות במובנה המודרני-ליברלי. פרטיות מחוללת נוטלת חלק יצרני מסדיר בכינון הפרטיות כגבול שיוצר אותה כתחום המקבץ טווח רחב של מושאי שליטה ומסדיר את היחסים ביניהם. קיבוץ מושאי השליטה הגשמיים והרוחניים בתחום הפרטיות ואופני הסדרתם מתחזקים יחד את הזיקה בין שני סוגי הפגיעה בפרטיות,

כחדירה וכחילול. ככל שהזיקה בין חילול לחדירה נשמרת – דרך מעבר משם העצם למטאפורה ולהפך – כך היא הופכת שקופה. וכל זמן שזיקה זאת נותרת שקופה ואינה נחשבת לבעיה, הבנת הפרטיות כתחום מסוככת על כל מה שאי אפשר לגדור אותו ולהגדירו במלואו, ולכן על כל מה שאי אפשר לשלוט בו לגמרי.

פרטיות מחללת

פרטיות מכוננת גם כגבול המגן על המרחב הציבורי הבורגני – כגבול המגן מפני פלישה של תחום הפרטיות אל המרחב הציבורי. באופן מסורתי, המרחב הציבורי נתפס כספֶרה ששמורה לפעילותם הכלכלית, האינטלקטואלית והפוליטית של גברים, שקידמו את ענייני משפחתם ואת ענייני החברה כולה.⁵⁰ אולם לא פחות מכך, הוא נתפס כפגיע ביחס לדברים שעלולים לחדור אליו ולזהם אותו ואת אלה החולקים את המרחב, את האנשים הפרטיים המשתתפים בעניינים ציבוריים – הציבור. את הדברים שעלולים לחדור אל המרחב הציבורי זיהו וורן וברנדייס עם "מעשים, אמירות ונראות אישיים" ו"יחסים אישיים, דומסטיים וכדומה".⁵¹ בשביל השניים, עניינים אישיים אלה הם שהופכים את הפרטיות ליקרת־ערך, ובה בעת אינם הולמים את המרחב הציבורי.

הודות לשכלול של טכניקת הצילום ושל הדפוס המודרני, התאפשרה הפצה המונית של מידע, וליתר דיוק של רכילויות, סקנדלים וסיפורים אינטימיים על חייהם האישיים של אישי ציבור בעיתונות היומית.⁵² הפצתם של תכנים אלה מילאה תפקיד פוליטי בעיתונות הצרפתית ובהמשך גם באנגליה, שכן הם שימשו ככלי נשק לביקורת על דמויות ציבוריות. ואולם אז כמו היום, אפשר היה להמעט בערך המידע האישי שהופץ מתוקף תיאורו כ"צהוב", כלומר כפרסום הניזון מיצר מציצנות שמעיד על אמות מוסר ירודות.⁵³ בדומה לדברים רבים שנתונים להלעגה כאמצעי לדה־לגיטימציה, ההפצה של תכנים אלה בעיתונות היומית גונתה באופן נרחב ויוחסה ל"שיח נשי, נבוב ודומסטי" שיש להדיר מהמרחב הציבורי.⁵⁴ הדרישה להגן על המרחב הציבורי מפני הפרטי מבוססת על העיסוק הציבורי במידע אישי כביטוי לאמות מוסר ירודות הנתפסות גם כנשיות.⁵⁵ תובנות אלה מספקות את התשתית למובן המשלים של פרטיות, שיכונה להלן "פרטיות מחללת".

פרטיות מחללת חורגת מההיגיון הליברלי בשני מובנים: ראשית, היא מתמקדת בעיקר בפוטנציאל החרیגה של האישי, הבלתי ניתן לידיעה ולשליטה, אל המרחב הציבורי, ובהשלכותיה של חריגה זאת. שנית, בהצבעתה על יכולתם של עניינים אישיים לחדור אל המרחב הציבורי ולחלל אותו, מתברר כי פרטיות אינה עוסקת רק בהגנה על היחיד, אלא גם בהגנה מפניו. כאמור, האישי הוא רכיב במערך המושגי של פרטיות. הבחנתו מהפרטי וההתמקדות בו חושפות לא רק את חוסר האפשרות לשלוט בו, ולא רק את חלקיות התפיסה שרואה באיש ובענייניו האישיים מושא דאגה בלעדי שפרטיות מחויבת לו, אלא גם שעניינים אישיים אלה, המסוגלים לחדור אל המרחב הציבורי ולחלל אותו, קודמים לפרטיות ופנימיים לה.

לפנינו אפוא סדרת הנחות שפרטיות מחללת הופכת לבעייתית, בין שאלה "תצלומים מידיים ומפעל העיתונות [ש]פלו לתחומי הקודש של החיים הפרטיים והביתיים", כפי שהלינו במאה ה-19,⁵⁶ ובין שאלו טכנולוגיות המעקב וכריית המידע בנות-זמננו. ההנחה המובלעת בשיח הפרטיות היא שבראשית הייתה פרטיות, שהסכנות האורבות לה הן חיצוניות לה, וכי המאמץ להגן עליה נהיה קשה מאי פעם. מנגד, אם פרטיות היא מערך היסטורי המתגבש מלכתחילה כמה שנתון בסיכון גובר והולך, אזי יש להביא בחשבון את מה שנעלם מאותה כרוניקה של חילול מתגבר, קרי את העובדה שפרטיות הובנה מראשיתה גם כמסוכנת. הלוא איננו רוצים להגן על הפרטיות של כולם, כל הזמן ובכל מחיר. בדיוק בשל כך, פרטיות מתפקדת מראשיתה גם כגבול, וגבול זה מגן מפלישת העניינים שבתחומה אל המרחב הציבורי.⁵⁷

הבניית האישי והפרטי ועלייתה של התביעה הפמיניסטית לפרטיות

בשביל מחשבת הפמיניזם האמריקאי, בראשית הייתה הפרטיות בעיה. התובנה כי ערכו של האישי משמש גם כהצדקה להדרתו מהמרחב הציבורי סיפקה חלק מן התשתית להיגד "האישי הוא פוליטי". בעת עלייתו, תכליתו הייתה לתקף את הניסיון האישי של נשים כתשתית לטענות אמת על תנאי הקיום שלהן ולשנותם.⁵⁸ ואולם בשנות השמונים השתנה יחסו של השיח האקדמי הפמיניסטי האמריקאי כלפי הא"פ. במקום אחר אני מראה כי באותה עת רווחה רתיעה מן הניסיון האישי כמקור לטענות אמת, בטענה כי האישי הוא ספקולטיבי, נרקסיסטי ותורם לדה-פוליטיזציה.⁵⁹ השינוי ביחס כלפי האישי כרכיב מושגי בהא"פ חצה כמה מגמות תיאורטיות: הבחנת האישי מהפוליטי, התמוססות האישי אל תוך הפרטי והעיסוק הביקורתי בפרטי. שלושתן כאחת מצויות בזיקה להעלאת הפרטיות על נס. אציג אותן בקצרה.

התיאוריה הפוליטית של הפמיניזם הליברלי הייתה מן הראשונות שניסחו את חשיבות ההבחנה בין האישי לבין הפוליטי כנגד פרשנות מילולית להא"פ.⁶⁰ פרשנות זאת, שתיאורטיקניות ליברליות ייחסו למחשבת הפמיניזם הרדיקלי, הביעה חפיפה בין האישי לבין הפוליטי. סוזן מולר אוקין מסגרה את ההתנגדות שלה ושל אחרות לחפיפה בין האישי לפוליטי כחלק מהמאמץ להחליף את ההבחנה בין הספרה הפרטית לספרה הציבורית להבחנות בין ספרות "החיים האישיים", "המשפחתיים" או "האינטימיים", לאלה הציבוריים.⁶¹ תכליתן של המשגות אלה הייתה, בין היתר, לאפשר מושג חדש של פרטיות ולתבוע את ההגנה עליו.

ההגות הפמיניסטית המעוגנת בתיאוריה ביקורתית, ובתוכה התיאורטיקניות שאתגרו את מודל הציבוריות של הברמאס, הייתה שותפה להנחה בדבר חשיבותה של ההבחנה בין האישי לפוליטי. אייריס מריון יאנג, למשל, הבהירה כי הא"פ אינו מתכחש להבחנה בין פרטי לציבורי.⁶² לפי יאנג, הבחנה זאת מיוסדת על הבדלים בסוג המוסדות, הפעילויות והמאפיינים המיוחסים לבני אדם. מהגדרה זו גזרה יאנג שני עקרונות: האחד הוא שאין להדיר אפריורית אף מוסד או פרקטיקה חברתיים מהאפשרות שיהיו נושא לדיון ציבורי או יקבלו ביטוי פומבי; והשני הוא שאין לכפות פרטיות על אף אדם, מוסד, פעולה או היבט בחייו של איש (person). הבהרתה של יאנג הופיעה

כמעין תגובה לביקורת שהזכרנו על החפיפה בין האישי לפוליטי שמיוחסת לפמיניזם הרדיקלי,⁶³ והיא מעידה על עומק האינחת מהאישי. על האינחת הזו מלמדת הנטייה להחליפו במושגים אחרים. רבים מן הכתבים הפמיניסטיים בחרו בפרטי כחלופה לאישי, והעבירו את הפרטי פרובלמטיזציה. בשנת 1981, למשל, טענה מארי אוברייין כי "הפרקסיס הפמיניסטי הבין זה מכבר כי "הפרטי הוא פוליטי".⁶⁴ בטענה זו התייחסה אוברייין אל הא"פ כ"תובנה המהפכנית העמוקה ביותר שלנו".⁶⁵ תובנה זאת פירושה ש"הפרטי איננו פרטי" אלא פוליטי, וזאת בשל היחס האינהרנטי שלו לרכוש ועל כן לניצול של נשים, עבדים וילדים. הפרטי, טענה אוברייין, "הוא תוצר של מיסוד של סדרת מיתוסים, אידיאולוגיות ופרקטיקות 'נורמליות' שמאבזרות אותו – סדרה שאנו מכנות פטריארכיה".⁶⁶ במידה רבה, הייתה זאת אוקין שקיבעה בעבודתה את השינוי הלקסיקלי במובנו של הא"פ. לטענתה, "הפרטי הוא פוליטי" פירושו שהמרחב הפרטי הוא הבניה, בדיה פוליטית המייסדת את התנאים הפסיכולוגיים המושלים בחיים הציבוריים, כך שחלוקת העבודה הממוגדרת בתוך המשפחה מעצבת את חייהן של נשים בכל מקום.⁶⁷

הפרובלמטיזציה של הפרטי והתמוססות האישי אל תוכו לוו גם בביקורת על דכאנותה של הדיכוטומיה בין הפרטי לציבורי. זאת יוחסה למשל לג'ון לוק ולז'אן ז'ק רוסו, ששרטטו גבול בין המרחב הכלכלי־הפרטי לזה הפוליטי.⁶⁸ השניים, טענה פטמן, ביססו את ההבחנה בין קניין פרטי למדינה הציבורית על דיכוטומיה שמיאנו לקחת בחשבון: בין הפרטי והדומסטי לבין הציבורי והחברתי. לשיטתה, הגדרה זאת גרמה למרחב הפרטי – ולקיומן של נשים שהוגבל לתוכו – להיראות טבעיים ואפוליטיים. מדיכוטומיה זאת, טענה ג'יין אלשטיין, נגזרים יחסי שליטה שמגבילים נשים אל המרחב הביתי ומכפיפים אותן אליו. לדבריה, הגבול הלוקיאני כפה היררכיה של סמכות בתוך העולם הפרטי. כנגד הבחנת העולם הפרטי מהציבורי, הציבה אלשטיין את המשפחה כעולם הפרטיות כניגוד למרחב הציבורי כעולם הציבוריות, כדי להבטיח שנשים וגברים ייהנו במידה שווה מהחירות לחיות את חייהם כרצונם.

לפנינו אפוא שלוש מגמות תיאורטיות המשקפות את הפיכת הפרטיות לעיקרון מארגן במחשבת הפמיניזם האמריקאי: הבחנת האישי מהפוליטי, התמוססות האישי אל תוך הפרטי, והעיסוק הביקורתי בפרטי. בעקיפין או במישרין, שלושתן תרמו להפקעת הלגיטימיות של האישי כבסיס לטענות לידע. אך כפי שדיוננו מרמז עד כה, האישי לא חדל להיות בעיה פמיניסטית. משעה שהוטמע בפרטי, בעיותיו של הניסיון האישי כמקור מפקפק לאמת לא נמחו אלא התווספו אל הפרטי כמעין שכבה גניאלוגית. עוד ראינו כי חרף ההבדלים בהנחות היסוד של מקהלת הקולות התובעים פרטיות למען נשים, העמדה המסויגת מן האישי נשמעת הרמונית למדי. הסירוב של הפמיניזם הליברלי לחפיפה בין האישי לפוליטי מובן מאליו, אך אפשר היה לשער כי בשל חריגתו של האישי מן השפה הליברלית של הפרדת גבולות, ההתעקשות על הבחנתו מהפוליטי לא תהא כה חובקת־כול בפמיניזם האמריקאי.

ואולם הבחנה זאת, שמאשררת מחדש את הפרטיות כפרקטיקה של ייצור גבול בין הפוליטי לאישי, היא גם ממאפייניו הבולטים של הפמיניזם האמריקאי הביקורתי. אומנם הוא מכיר בחדירותם האינהרנטית של גבולות, אך מהשותפות הפמיניסטית בפרויקט הליברלי שמבקש לכוון גבולות – שמניח כי גבולות חשובים – נגזרת רתיעתו מהעיסוק הספקולטיבי, התרפויטי והנרקסיסטי בניסיון האישי. הנחה זאת מהדהדת כמובן את הבעיה שמציב האישי, בשל חוסר היכולת לדעת אותו ולשלוט בו, בדיוק מפני שמהו ממנו נותר תמיד בלתי מפוענח, רב-משמעי וחסר הגדרה קבועה. שאיפה הפמיניסטית להעביר את "מושג הפרטיות המופשט" קונקרטיזציה ממחישה זאת היטב. שאיפה זאת מושתתת על הדקדוק של שפת הגבולות, שבאמצעותו מתנסחת התביעה לפרטיות הכרוכה בניסיון להגדיר ולגדור את האישי בתוך הפרטי, שבעצמו מוחלף – באופן אידיאלי – בעולם של פרטיות. פרטיות כמובן זה, שמבחין בין האישי לפוליטי ומבליע את האישי בפרטי, היא-היא המובן המודרני-ליברלי שאת עקרונותיו הצגנו בחלק הקודם.

כמובן מסוים, זאת הייתה התובנה של זרם הלסביאניזם, שניסח בשלהי שנות השישים של המאה העשרים את הביקורת הפמיניסטית המוקדמת על מושג הפרטיות. בביקורתו סיפק הלסביאניזם ניסיון חלוצי להבין הטרוסקסואליות ולסביאניזם ככאלה שחורגים מנטיות פסיכולוגיות ומהנהגויות מיניות "פרטיות".⁶⁹ לטענתו, יותר משפרטיות מגינה על יחידים ועל נשים בפרט, היא דואגת לציבור ולמרחב הציבורי פן ייפגעו מחשיפה למעשים ולתכנים לא-הולמים, ומה שהופך אותם ללא-הולמים הוא הגדרתם כאישיים: נשיים, דומסטיים ומיניים. אם ניזכר שוב בוורן וברנדייס, זאת אפילו לא פרשנות מרחיקת לכת אלא מרכיב יסודי בטיעון שלהם לגבי הדברים שמטעינים את הפרטיות בערך בלתי ניתן לערעור; דברים שהזכות לפרטיות גם דורשת להגביל למרחב הפרטי.⁷⁰ כאמור, דרישה זאת מבוססת על תפיסת העיסוק הציבורי במידע אישי כביטוי לאמות מידה נשיות, הנחשבות גם לירודות מוסרית.

אל מול התפיסה הנורמטיבית שמובלעת בפרטיות המחוללת, הלסביאניזם התנגד להסדרה המסורתית של מין ומיניות במונחים מוסריים. הסדרה זו נעשית בשם מחויבות ליברלית לפרטיות, והיא נשענת על הזיהוי המודרני המערבי בין זהותן של יחידות ובין מין ומיניות, שנשלטים על ידי יחסי כוח ואי-שוויון.⁷¹ האי-שוויון שבפרטיות מומחש היטב באמירות כגון "אין לי בעיה עם להט"בים, אבל שיעשו את זה בבית, למה בפומבי?" אמירות כאלה מבהירות כי מי שזוהתה המגדרית, ביטויה המגדרי או נטייתה המינית חורגים מההטרונורמה אינה נהנית מן הזכות לפרטיות במלואה (כפי שהיא זמינה להטרוסקסואלים סיסג'נדרים, הנהנים גם מהזכות לציבוריות). תובנה זאת מהדהדת את טענת הלסביאניזם כי יחסים אינטימיים, מיניים ורגשיים משתתפים בהכרח במוסד הפטריארכלי של ההטרוסקסואליות. וזהו הכרח, כיוון שגם כאשר יחסים כאלה מתקיימים מתוך התנגדות ליחסי הכוח, הם משתתפים במבני השליטה הקיימים, והשתתפות זו היא שהופכת את האישי לפוליטי.⁷²

ביקורת זאת חשפה כיצד משמעותו הבלתי יציבה של האישי – כשם תואר לכל מה שאמור לחסות בגבולות המרחב הפרטי – משמשת נגד נשים. היא הפכה את הבלעדיות של תפיסת הפרטיות המחוללת לבעיה, ובכך ערערה את תמימות הדעים לגבי מושא ההגנה בפרטיות. הפרובלמטיזציה של המחויבות הליברלית לפרטיות הפנתה מניה וביה כלפי היחס האמביוולנטי אל האישי. אפשר לחשוב על היחס הדיפרנציאלי הזה אל האישי בתור מנגנון של נישוי, פמיניזציה, שתוחם את האישי במרחב הפרטי שמציין אושר, ובה בעת הופך אותו למגונה; הוא מסדיר את כל המתרחש בתחום הפרטיות – הבית והנשים שבתוכו – ומגן לא רק עליהן אלא גם מפניהן. הרי באופן מסורתי, נשים נתפסו "כיצורים בעלי מיניות עודפת, מסוכנת, שיש להכילה בהקשרים מוגבלים ולהבטיח שלא תגלוש לאחרים".⁷³ היגיון זה ממשיך לפעול את פעולתו היום למראה אישה שמיניקה במרחב הציבורי. בין שהיא יושבת בבית קפה או על ספסל בגינה, עם בד כיסוי או בלעדיו, היא, לרבות דימויה ומעשיה, עשויים להיתפס כפוגעים ברגשות הציבור, ובפרט בתחושת פרטיותו של הציבור.

הדיפרנציאציה של האישי מספקת משטר הצדקה לחילול פרטיותם של יחידים, בהתאם למיזוג האטימולוגי בין חילול חוזי לבין חדירה גופנית, וביניהם לבין אלימות. הגדרות הנוקטות גישה מרחיבה של המושג "אלימות" מערבבות בין *violencia* – המושג הלטיני לאלימות שפירושו עזות, עוצמה פיזית משולהבת וחסרת רסן, לבין *violare* – חילול, שפירושו הפרת מוסכמות, חוקים, שבועות וחוזים.⁷⁴ באופן הזה, הן "חדירה לפרטיות" והן "חילול הפרטיות" מתנסחים במונחים של אלימות. המושג אלימות משמש כמעין אלמנט שחיצוני לחדירה ולחילול, ובכל זאת מארגן את היחסים ביניהם. כך, הן פעולת החדירה לפרטיות והן חילולה מציינות את המובן המצמצם של הפעלת אלימות פיזית, כגון פריצה לבית, ובה בעת את המובן המרחיב של חילול חוקים, מוסכמות וזכויות. בהתאם למיזוג זה, הפרת המחויבות הליברלית לפרטיות (דהיינו חילול המוסכמה החברתית הזאת) שקולה להפעלה של אלימות נגד הציבור בכללותו. מכאן שגם חילול פרטיותם של אותם יחידים "מחללים־אלימים" נראה ברור מאליו, והאלימות נגדם מוצדקת.

חוקר הספרות ליאו ברסאני, מהאבות המייסדים של התיאוריה הקווירית, הראה כי במאה התשע־עשרה יוחסה פגיעה כזאת לנשים שעסקו בזנות והואשמו בהפצת מחלת העגבת, ואילו בשלהי המאה העשרים, בשיא משבר האיידס בארצות הברית, היא יוחסה להומוסקסואלים. אל שתי המחלות האלה נוצקו ערכים חברתיים שהגדירו אותן כבלתי מוסריות "במידה שאין דומה לה" בשיח הרפואי.⁷⁵ כך זוהו נשים והומוסקסואלים כאשמים בזיהום ביולוגי ומוסרי. בשל עמדת ההיחדרות הממוגדרת חברתית שהם מאיישים ביחסי מין, הם נתפסו כמי שמעמידים בסכנה את הגוף החברתי והוצגו ככלי קיבול מזוהמים וחסרי יכולת לשבוע ממין. לפי ברסאני, תפיסה זאת נתנה נותקף לפנטזיה על המיניות הנגועה במהותה של נשים ושל הומוסקסואלים, ועל המופקרות המינית כסמן לנגע, ובהרחבה למוות.⁷⁶

מבחינת המדינה ומוסדותיה, כדי להגן על תחושת הפרטיות של הציבור יש לשמור מפני חדירת תחום הפרטיות אל המרחב הציבורי. בהתאם לצורך זה מתנסחת הדאגה למרחב הציבורי ולציבור במונחים של היגינה מוסרית וביולוגית כאחת.⁷⁷ תפיסות אלה של היגינה מוסרית וביולוגית נאכפות על ידי שומרי הסף של המוסר החברתי או נציגי החוק, ומאפשרות לווסת את התנהגות האוכלוסייה ולמשמע יחידים פן יפיצו מחלות ויגרמו למוות המוני. מגפת הקורונה העולמית המחשישה זאת היטב. העגבת והאיידס כאחד הפכו ל"סימן היכר לניוון מוסרי". עובדה זאת,

מצידה, עודדה "אסטרטגיות מוסרניות" שהפכו "חולים לקורבנות" – לא רק של סבלם הגופני, אלא גם של ה"דברים שחברה גזענית וסקסיסטית מוכנה לעשות כדי להשיג את מטרתיה",⁷⁸ במיוחד כשהחברה רואה בהם מעוולים של המוסר החברתי ושל בריאות הציבור. כל מי שהופך לקורבן, טוענת ג'ודית באטלר, עובר נישוי.⁷⁹ הפגיעה בנשים ובכל מי שנחשב לנשי הוא אחד האמצעים לבסס את נשיותם של קורבנות, ובכך להגדיר את קיומם כנתון לחסדיהם של גברים, שעל פי הם יישק דבר – תהיה פרטיות או לא.

הביקורת הפמיניסטית על מושג הפרטיות לא הייתה שמורה רק למי שביקשו לערער על הסדר הציבורי באמצעות החדרתם של מעשים והתנהגויות המוגדרים כאישיים אל המרחב הציבורי. קתרין מקינן, למשל, ידועה בטענתה כי הזכות לפרטיות מבליעה יחסי שליטה מגדריים. בביקורתה על מושג הפרטיות ה"מופשט, המגן על אוטונומיות בלי לשאול מי הן אלה שחירויות הפעולה נשללות מהן", טענה מקינן כי פרטיות היא זכותו של הגבר שיניחו לו לעשות לאישה ככל העולה על רוחו.⁸⁰ זכות זאת, למשל, גוננה עד לאחרונה על בעלים שאנסו את נשותיהם. בפרפרזה על טענתה של מקינן, נראה שהפרטיות מכוננת כגבול שמגן על גברים מפני התערבות מדינתית, וכתחום שמסווה את השליטה בנשים ואת ניצולן. לדבריה, מושא השליטה המרכזי הוא "המקום עצמו, הגוף; היחסים עצמם, ההטרסקסואליים; הפעולות עצמן, המשגל וההולדה; והרגשות עצמם, האינטימיות".⁸¹ אלה המרכיבים שנמצאים בלב בעיית ההכפפה של נשים ושמקובצים בתפיסה המשפטית של פרטיות. בשל יחסי השליטה המובלעים בזכות לפרטיות, טענה מקינן כי נשים הן חסרות פרטיות בהגדרה. לדעתה תובנות אלו מייטרות את הצורך להגן על פרטיות.

בחלק הקודם נוכחנו כי מרבית המבקרות של מושג הפרטיות במסורת המחשבה הפוליטית שאפו להגדיר מחדש את המושג כדי לספק לנשים חירות לחיות את חייהן על פי רצונן.⁸² שאיפה זאת מתבטאת באופן שבו השיח הפמיניסטי הבנה את האישי והפרטי: הבחנת האישי מהפוליטי, הפרובלמטיזציה של הפרטי והתמוססות האישי אל תוכו. שלוש המגמות האלה אפשרו ליטול חלק בשיח הזכויות של הפרטיות. שיח הזכויות משעתק הן את אשליית הסובייקט הריבון והאחדותי, הבלתי חדיר, שניחן באישיות בלתי מחוללת, והן את שפת הגבולות הליברלית.⁸³ אומנם ההגות הפמיניסטית הביקורתית חותרת תחת אותו סובייקט אחדותי, אולם היא מאמצת את האימה הליברלית מפני ניגודו כשהיא מנסה להעניק לפרטיות צורה מוגדרת שאיננה כרוכה בהכפפה של נשים למבני שליטה מסורתיים. ניסיון זה מתפתח, בין היתר, בעקבות מקינן וכנגדה. ההצבעה על השותפות הזאת משמעותית, כיוון שעיקר ההמשגות בשלושת העשורים האחרונים הופיעו כתגובת-נגד לביקורת הפרטיות של מקינן. המרכזית שבהן היא של ונדי בראון, שביקרה את האופן שבו מקינן הציגה נשים כקורבנות חסרות ישע והבנתה את הזהות הנשית על יסוד הפגיעה

בה.⁸⁴ מתפיסה חסרת סוכנות זאת, בראון מכנה את פרקטיקת הפנייה של נשים אל החוק כדי שיגן עליהן כ"סחיטה או הונאה לצורך הגנה" על־ידי המדינה.⁸⁵ בעקבות העמדה הפוקיאנית של בראון כנגד מקינון, המשגות הפרטיות החדשות מתבססות על התפיסה כי סובייקטים אינם רק כפופים אלא גם בעלי יכולת התנגדות.

מכל מקום, הסובייקט האחדותי והבלתי חדיר מתנסח בשפת הגבולות כניגודם של אלה שמזוהים עם עמדת ההיחדרות הממוגדרת – נשים והומוסקסואלים, המאיישים עמדה שמכוננת כחסרת שליטה ומשמשת גם כמקור לאימה מפניהם. "להיחדר", מצטט ברסאני את מקינון, "פירושו לוותר על כוח".⁸⁶ אותו דימוי פתייני של היעדר כוח מעורר גם את האימה מפניו, מפני מי שמאיישים את עמדת ההיחדרות. כנגדם מופנים מעשי האלימות הברוטליים ביותר, בשם אימת הרצחנות הפוטנציאלית שלהם, בשם משטר ההצדקה להגנה על ביטחון הציבור מפניהם.⁸⁷ כפי שדיוננו העלה קודם לכן, התביעה הפמיניסטית לפרטיות שמתנהלת בשיח הזכויות כרוכה בהתעלמות מהסלקטיביות של הגנה זאת. די להיזכר בערך השלילי המיוחס לעמדת ההיחדרות, שמובנת כסימן של היעדר שליטה, ובהרחבה של מוות, כדי להיווכח בסלקטיביות כלפי מושאי ההגנה.

אט־אט מתברר עומק השותפות עם הפרויקט לגאולת המין שעליו מקינון חתומה. על פניו, מדובר בפרויקט פמיניסטי להפליא, שכן הוא מייסד אידיאל ליברלי של מיניות המושתת על ערכים של שוויון, אהבה, קהילתיות, העצמה ויחסותיות. אידיאליזציה זו מעמיקה את נקודות המשען בהתנהגויות מיניות. כדי לפקח עליהן ולהסדירן ביתר שאת, ההתנהגויות המיניות נשזרות בנרטיב של תום וטוהרה, שמצידו מספק הצדקה למגוון צורות של דיכוי והכפפה. החשוב לענייננו הוא שהפרויקט לגאולת המין מבוסס על עמדה נורמטיבית לגבי היעדר שליטה, שלפיה אפשר וצריך להשתחרר מיחסי שליטה מיניים ומגדריים. מה עוד שההנחה המובלעת בעמדה זאת היא שהכפפה של נשים נובעת מעצם חדירותן, ומחדירות זאת נגזרת גם המסוכנות שבהיעדר השליטה שלהן.⁸⁸ הנחה זאת אינה הופכת את יחסי השליטה על פיהם – נניח, כדי להעביר אותם פרובלמטיזציה ולשנותם, אלא מקבלת על עצמה את הערך שבשליטה.

קבלת ערכה של השליטה מסווה את האימה המכוננת את מנגנון ההכפפה של נשים ונשיות שהצגנו כאן.⁸⁹ זוהי גם האימה מפני מה שפרטיות מחללת מסוגלת לעשות. הרי פרטיות איננה מגינה רק עליו מפני מי שעשויים לחדור אליי, לנפשי ולגופי כאחד, אלא גם מפניי, מפני האפשרות שמה שמתאפיין כחסר שליטה יתפשט במרחב, יפר את הסדר הטוב. מנגד, כל זמן שמחשבת הפמיניזם ממשיכה להבין פרטיות רק כנינת לחילול וחדירה ולא גם כמחללת, היא מטפחת את כרוניקת הפרטיות כחילול מתגבר. כרוניקה זאת מייצרת מראית עין אחדותית במושאי הדאגה לחילול הפרטיות. הרי פרטיות איננה מכוננת רק כתחום חדיר שיש להגן עליו למען היחידה, וכינונה כגבול אינו משרת רק את אכיפת ההגנה עליו, אלא גם את אכיפת ההגנה מפניו כתחום, למען ביטחון הציבור.

התביעה לפרטיות והאימה המקופלת בה חושפות את מגבלותיה של תפיסת החירות השלילית שהטמיעה מחשבת הפמיניזם האמריקאי, קרי החירות מפני דברים שיקרו לי או יעשו לי.

תפיסה חלקית זו נכשלת במתן דין וחשבון על מה שהיעדר סמכות ושליטה מאפשרים, על האפשרות שטמונה בסירוב לזהות סמכותנית, לזהות כסמכות. סירוב זה מחזיר אל קדמת הבמה את חוסר האפשרות לשליטה שהאישי מבליע בפרטיות; הוא שמאיר את הפוטנציאל הפוליטי שבפרטיות המובנת כחדירה, ככניסה אל המרחב הציבורי, במיוחד אם כושר ההכפפה של האישי מובא בחשבון – כושר ההכפפה שמשקף במידה בלתי מבוטלת באימה שנדונה לעיל. שימוש זה בפרטיות כרוך בויתור על העמדה הנורמטיבית לגבי היעדר שליטה שמגולמת בתביעה לפרטיות ובהמשגותיה.

לסיים

אכן, כשאני צועדת לבדי עם רדת החשכה ברחוב צדדי, עד מהרה פוקדת אותי, גם אם רק בשולי תודעתי, הכרה בחדירותו האינהרנטית של גופי. אך יותר משמסכנת אותי חדירות החומר, מדובר במשמעויות ההיסטוריות והתרבותיות שנוצקו למסמנים של חדירות, של נשים ושל נשיות בהכללה. כך גם לגבי היעדר השליטה: משמעויות שהתביעה להגן על פרטיותן של נשים מפנימה אותן. התביעה הפמיניסטית לפרטיות מכוונת את הפרטיות רק כתחום שמגן על נשים, כלומר היא עושה זאת במחיר זניחת המחשבה על כך שהפרטיות מכוונת בה בעת כגבול שמגן מפניהן. מרחבים אחדים, כגון מקלטים לנשים נפגעות אלימות במשפחה, ממחישים את הדואליות הזאת היטב.

בשורה התחתונה, מתברר שאין בפרטיות משמעות מלבד המעשה, הפעולה: הגבלה עצמית של הפצה עצמית. הפוטנציאל הפוליטי שלה נגזר מההקשר ומהאופן שבהם היא משמשת לשליטה על מידע ואינטראקציות ולחדירה. זהו למשל המקרה של מחאת #MeToo ושל תוצריה המתמשכים. מחאה זאת מנכסת לעצמה את התפיסה של הגוף הנשי כמה שמאיים לפלוש החוצה ומממשת את האיום. במקרים כאלה, הוויתור על פרטיות עשוי להיות אסטרטגי ומקומי, כלומר תלוי מאבק קונקרטי, שבו חשיפה עצמית של מידע אישי משמשת כדי לערער על "אישיותו" של המידע, ובהרחבה – כדי לשנות את מצב העניינים שהמידע מתאר. לפיכך, בבחינת הפרגמטיקה של מושג הפרטיות, מתברר כי משמעותו והאונטולוגיה שלו נוצרות מתוך השימוש בו.

בהיותה מערך מושגי מורכב, משהו מן הפרטיות, וליתר דיוק האישי שבה, תמיד חומק ולכן גם תמיד חוזר כסכנה אפשרית. פירושו של דבר שכל זמן שהפרטיות תמשיך להבליע את האישי, היא תמשיך להזין את רצוננו לדעת ולהגן על ידע, חרף היותה של הפרטיות מחוררת מן היסוד. אך כדי לחלץ מהפרטיות את מה שהופך אותה למושא נחשק, יש לשוב אל האישי הסורר ששוכן בה כמעין שכבה גניאלוגית עקב הטמעתו בפרטי המהוגן והממושע. בפנייה מפורשת לאישי שבתוכה, שאיננו ניתן לשליטה ולניבוי, נוכל להתחיל לחשוב על החירות לא מפני דבר מה שיקרה לנו, אלא על החירות לפעול אחרת. כוונתי לכך שהאישי הבלתי ניתן להגדרה מפנה אל החירות במובנה החיובי, אל היכולת לחדור אל מובניה הדכאניים של הפרטיות ולחלל אותם, לא משנה כמה מידע מופץ עליי ומה מידת הביוש שהוא אמור לעורר בי.

הערות

1. אני מבקשת להודות מעומק הלב לאריאל הנדל ולאיתי שניר. נדיבותם האינטלקטואלית וליווים המתמשך תרמו למאמר יותר מכפי שאוכל לתאר. תודה גדולה לקוראות המאמר על הערותיהן המעולות. מאמר זה מציג טענות אחדות מעבודת הדוקטור שאני כותבת בהנחייתה של אורלי לובין. על כך ועל תרומתה למאמר זה, תודתי נתונה לה. תודה למישל בוקובזה קאהן, אבנר רוגל, ג'אד קעדאן, ורד שמשי ועידו פוקס שתרמו רבות מתובנותיהם. כתיבת המאמר לא הייתה מתאפשרת ללא תמיכתן של קרן המלגות של נשיא המדינה וקרן עזריאלי. האחריות על הטענות היא שלי בלבד.
2. Leigh Gilmore, "Reassembling Privacy: Vernacular Privacy in Law and The Scarlet Letter," *Law & Literature*, 27 (2015).
3. Samuel D. Warren and Louis D. Brandeis, "The Right to Privacy," *Harvard Law Review*, 4 (1890) (להלן "Warren and Brandeis, 'The Right to Privacy'").
4. Seyla Benhabib, "Models of Public Space: Hannah Arendt, the Liberal Tradition, and Jürgen Habermas," in Joan B. Landes (ed.), *Feminism, the Public and the Private* (Oxford & New York: Oxford UP, 1998), 86 (להלן "Benhabib, 'Models of Public Space'").
5. חנה ארנדט, *המצב האנושי* (רעננה: הקיבוץ המאוחד, קרן פרידריך אברט, 2013), 89 (להלן ארנדט, *המצב האנושי*).
6. על אתגרים אלה ואחרים ראו מיקי זר, הפוליטיקה של הפרטיות: הדרמה הטכנולוגית בזירת המידע (חיפה: אוניברסיטת חיפה ופרדס הוצאה לאור, 2022), 44 (להלן: זר, הפוליטיקה). לטענה כי פרטיות ניתנת לחידרה באופן מובנה בקפיטליזם המידע ראו Sebastian Seignani, *Privacy and Capitalism in the Age of Social Media* (New York and Oxon: Routledge, 2016).
7. Catherine MacKinnon, *Feminism Unmodified: A Taxonomy of Privacy* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1987) (להלן "MacKinnon, *Feminism Unmodified*"). כפי שנראה בחלק השלישי של המאמר, ייתכן שהביקורת של מקינון על מופשטותו של מושג הפרטיות תרמה בעקיפין לניסיונות הרבים להעביר אותו קונקרטיזציה, כפי שהגדרותיו הרבות מרמזות.
8. Daniel J. Solove, "A Taxonomy of Privacy," *University of Pennsylvania Law Review* 134 (2006): 477–564.
9. Matthew Weait, "Harm, Consent, and The Limits of Privacy," *Feminist Legal Studies*, 13 (2005): 99.
10. Lars Bo Andersen, Ask Risom Bøge, Peter Danholt, and Peter Lauritsen, "Privacy encounters in Teledialogue," *Information, Communication & Society*, 21.2 (2018).

- Memory, Practice: Selected Essays and Interviews*, ed. D. F. Bouchard (Ithaca: Cornell UP, 1977), 205–206, 213.
11. השימוש במילה היגר נשען על ההמשגה של השיח כמה שכולל פרקטיקות שיחניות ולא שיחניות. ראו מישל פוקו, סדר השיח, תרגם דורי מנור (תל אביב: בבל, 2005).
12. אורפה סנוף-פילפול, "עלייתו, נפילתו וקימתו מחדש של 'האישי או הפוליטי', או: מה נישוי האמת מסוגל לעשות?", תיאוריה וביקורת, 56 (2022) (להלן: סנוף-פילפול, "האישי או הפוליטי").
13. privacy, n. *OED Online* (Oxford UP, September 2021), www.oed.com/view/Entry/151596.
14. שמשמעותו בלטינית היא "גוף החוק". זהו אוסף המוסכמות והחוקים של הקוד האזרחי הרומי, שעסק במגוון תחומים משפטיים והשפיע השפעה מכרעת על התפתחות המחשבה הפוליטית המערבית.
15. Quentin Skinner, "Meaning and Understanding in the History of Ideas," in *Meaning and Context: Quentin Skinner and his critics*, ed. James Tully (Princeton: Princeton University Press, 1988), 55–56 (להלן Skinner, "Meaning and Understanding" Power).
16. Etienne Balibar, Barbara Cassin, ראו *personae*, בלטינית *hypostaseis* או *prosopa* and Alain de Libera, "Subject," in *Dictionary of Untranslatables: A Philosophical Lexicon*, ed. Barbara Cassin (Princeton: Princeton University Press, 2014), 1084 (להלן Balibar et als., "Subject"). ערכים נוספים מהמילון יפנו להלן ל-"*Untranslatables*".
17. Balibar et als., "Subject".
18. על תפקידו המרכזי שמילא לוק בייצוב המיזוג של פרדיגמת ההוויה עם זו של השייכות ראו בליבר ואח', "אני", תרגמו אורי לנדסברג ולין חלוזין-דברת, מפתח 11 (2017): 24. על הזיהוי בין גופו של היחיד לרכוש המשוקע בשפה היוונית ראו הגר קוטף, "בית", מפתח 1 (2010): 15 (להלן קוטף, "בית").
19. Michael Nagenborg, "Privacy and Terror: Some Remarks from Historical Perspective," *International Journal of Information Ethics*, 2.11 (2004) 11. ההבדל בין המסורות מתבטא גם במרכזיותו של העצמי (self) במחשבה האנגלו-אמריקאית למול ה-"subject" במחשבה הקונטיננטלית והצרפתית בפרט.
20. Catherine Audard and Philippe Raynaud "Liberal," *Untranslatables*, 571.
21. Philippe Büttgen, "Authority," *Untranslatables*, 76; Anca Vasiliu, "Domination," *Untranslatable*, 227.
22. Andrew Roberts, "Why Privacy and Domination" *Eur. Data Protection Law Review*, 4 (2018): 7.
23. Daniela Gobetti, *Private and Public: Individuals, Households, And Body Politic* (London and New York: Routledge, 1992), 1 (להלן Gobetti, *Private and Public*).

- Philippe Ariès and Georges Duby, *A History of Private Life*, trans. Arthur Goldhammer. 24
 על הקשר בין רכוש, (Cambridge, MA: Belknap Press of Harvard University Press, 1991), 9
 חירות ואושר ראו ג'ורא קולקא, חירויות הפרט והמבנה החוקתי בדמוקרטיה פדרלית: רציפות ושינוי
 בממשל ארצות הברית (תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, 1987).
25. חוזה קזנובה, "דתות פרטיות וציבוריות", בתוך פרדוקס ספינת תזאוס: מגדר, דת ומדינה, עורכות חנה
 הרצוג וענת לפידות־פירילה (ירושלים ורעננה: מכון ון ליר והקיבוץ המאוחד, 2014), 98. וזאת בשונה מן
 הפרטיות בעת העתיקה, שציינה "מצב של היות חשוך משהו, ואף חסר את הכשירויות הנעלות והאנושיות
 ביותר של האדם". ראו ארנדט, המצב האנושי, 68.
26. Roberto Esposito, *Third Person: Politics of Life and Philosophy of the Impersonal*. 73
 (Cambridge: Polity Press, 2012).
27. לא בכדי המשפט בארץ ובעולם נוטה שלא לבסס פסיקותיו על הגדרה חיובית של פרטיות. ראו מיכל
 בירנהק [מרחב פרטי] הזכות לפרטיות בין משפט לטכנולוגיה (רמת גן: אוניברסיטת בר אילן 2010), 60.
28. Skinner, "Meaning and Understanding".
29. Bernhard Siegert, *Relays: Literature as an Epoch of the Postal System*, trans. Kevin
 Repp (Stanford: Stanford University Press, 1999): 40–41.
30. Samuel D. Warren and Louis D. Brandeis, "The Right to Privacy," *Harvard Law Review*, 19
 (1890): 193–220 (להלן Brandeis and Warren, "Privacy to Right The"; לדיון מאיר עיניים
 בקשיים העולים מהמטאפיזיות של מונח זה ראו David Rosen and Aaron Santesso, "Inviolate
 (Personality and the Literary Roots of the Right to Privacy," *Law & Literature*, 23.1 (2011)
 שם, 205.
31. Dorothy J. Glancy, "The Invention of the Right to Privacy," *Arizona Law Review* 21
 (1979): 21 n. 107.
32. שם, שם.
33. Michel Foucault, "On the Genealogy of Ethics: An Overview of Work in Progress," 34
 in *The Foucault reader*, eds. Paul Rabinow, Hubert Dreyfus and Michel Foucault (New
 York: Pantheon Books, 1984): 340–72, 370.
34. הדבר נכון גם לגבי "ציבורי" שמציין את מה ששותף או נראה. Skinner, "Meaning and
 Understanding," 55–56.
35. ראו לעיל הע' 9.
36. Michael Squire, *Sight and The Ancient Senses* (New York : Routledge, 2015) : 13.
37. Jean Lallot, "Act," *Untranslatables*, 11.
38. Balibar et als., "Subject," 1084.

40. שם, שם.
41. תודה לאריאל הנדל שעזר לי להבהיר את הנקודה הזאת.
42. מרב אמיר, "גבול", מפתח 8 (2014), 13 (להלן אמיר, "גבול").
43. קוטף, "בית", 2.
44. אמיר, "גבול", 17; לדיון בעמימות המובנית בתפיסה הליברלית האמריקאית של פרטיות במאה ה-19 ראו Milette Shamir, *Inexpressible Privacy: The Interior Life of Antebellum American Literature* (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2021), 1–5.
45. שם, 16.
46. זר, הפוליטיקה, 44.
47. "violation, n." OED Online, December 2022, www.oed.com/view/Entry/223631; "penetration, n.", *OED Online*, March 2023, www.oed.com/view/Entry/140090.
48. Balibar et als., "Subject," 1084.
49. Herman T. Tavani, "Philosophical Theories of Privacy: Implications for an Adequate Online Privacy Policy," *Metaphilosophy*, 38.1 (2007): 1–22.
50. תמי עמיאל האזור, רומן החניכה בקריאה ביקורתית: ג'ורג' אליוט וקריאת התגר הפמיניסטית (תל אביב: מגדרים והקיבוץ המאוחד 2016), 34.
51. Warren and Brandeis, "The Right to Privacy," 213, ההדגשה שלי.
52. John Hartley, *Popular Reality: Journalism, Modernity, Popular Culture* (London and New York: Arnold 1996), 166.
53. Warren and Brandeis, "The Right to Privacy," 194.
54. ראו למשל, שם, 196.
55. Alan McKee, *The Public sphere: An introduction* (Cambridge UP, 2005), 38–9.
56. Warren and Brandeis, "The Right to Privacy," 76.
57. למתח בין ריבונות היחיד לבין חוסר האפשרות לממשה בחיים הפוליטיים ראו זר, הפוליטיקה, 42–49.
58. סנוף־פילפול, "האישי או הפוליטי", 127–120.
59. שם, שם.
60. Susan Moller Okin, *Justice, Gender, and the Family* (New York: Basic books, 1989): 128 n. 49.

61. Anita L. Allen, *Uneasy Access*: אוקין טענה זאת בעקבות ספרה של המשפטנית אניטה אלן: *Privacy for Women in a Free Society* (Totowa, N.J.: Rowman and Allanheld, 1988).
62. בדומה לכך, שילה בנחביב טענה כי הפרויקט הפמיניסטי של דמוקרטיזציה הפרטי והציבורי איננו מחליף את הצורך להבחין בין המרחבים. 90 Benhabib, "Models of Public Space,"
63. Iris Marion Young, "Impartiality and the Civic Public Some Implications of Feminist Critiques of Moral and Political Theory," in *Feminism as Critique: On the Politics of Gender*, eds. Seyla Benhabib and Drucilla Cornell (Minneapolis: Minnesota University Press, 1987), 74
64. Mary O'Brien, *The Politics of Reproduction* (London: Routledge & Kegan Paul, 1981), 193, 208. ההדגשה שלי.
65. Mary O'Brien, *Reproducing the World: Essays in Feminist Theory* (Boulder, CO: Westview Press, 1989): 79–80, 92
66. שם, 12, 79.
67. Okin, *Justice*.
68. Arole Pateman, "Feminist Critiques of the Public/Private Dichotomy," in *Public and Private in Social Life*, eds. Stanley I. Benn and Gerald F. Gaus (London: Croom Helm, 1983): 297–298; Jean Bethke Elshtain, *Public Man, Private Women: Women in Social and Political Thought* (Princeton: Princeton University Press, 1981)
69. Radicalesbians, "The Woman Identified Woman," in *Radical Feminism*, eds. Anne Koedt et al. (New York: Quadrangle, 1973)
70. Warren and Brandeis, "The Right to Privacy," 213, ההדגשה שלי.
71. Cheshire Calhoun, "Lesbian Philosophy," in *The Blackwell guide to feminist philosophy*, eds. Eva Feder Kittay and Linda Martin Alcoff (Maiden, MA: Wiley-Blackwell, 2007): 182
72. שם, שם.
73. קוטף "בית", 9.
74. Vittorio Bufacchi, "Two Concepts of Violence", *Political Studies Review*, 3 (2005): 193–204.
75. אלן ברנדט, מצוטט אצל סיימון ווטני, "משטור התשוקה: מין, שונות וחוליי", בתוך מעבר למיניות: מבחר מאמרים בלימודים הומו לסביים ותיאוריה קווירית, עורכים יאיר קידר, עמליה זיו ואורן קידר (רעננה: הקיבוץ המאוחד, 2003), 220 (להלן: ווטני, "משטור").

76. Leo Bersani, *Is the Rectum a Grave? and Other Essays* (Chicago and London: Chicago University Press), 17–20 (להלן *Is the Rectum a Grave?*).
77. על טיהור המרחב הציבורי כבסיס להופעת רעיון הפרטיות כבר במאה ה-16 בצרפת' ראו דומיניק לפורט, היסטוריה של חרא (תל אביב: רסלינג), 39.
78. ווטני, "משטור", 220.
79. Judith Butler, "Judith Butler: When Killing Women Isn't A Crime," *New York Times*, 7.10.2019 (online).
80. אומנם מקינן (*Feminism Unmodified*, 193–194) מפנה אל וורן וברנדייס, ואולם הצידיק המשפטי להכאת אישה על ידי בעלה נוסח במונחים של פרטיות בבית הדין בארצות הברית כבר ב-1868. Janice Richerdson, *Law and Phiosophy of Privacy* (New York and London: Routledge, 2016) (להלן *Richerdson, Law and Phiosophy of Privacy*).
81. MacKinnon, *Feminism Unmodified*, 101.
82. Okin, *Justice*, 128, הע' 49.
83. לדיון מאיר עיניים בתוכנות אלו ראו Lindsay Weinberg, "Rethinking Privacy: A Feminist Approach to Privacy Rights after Snowden," *Westminster Papers in Communication and Culture* 12.3 (2017).
84. Wendy Brown, *States of Injury* (Princeton: Princeton University Press, 1995), 77 (להלן *Brown, States of Injury*).
85. שם, 77. טענה זו הייתה לעניין מרכזי בהגות הפמיניסטית המשפטית. ראו למשל סקירתה של ריצ'רדסון, המובילה לדיון משכנע ביותר בפילוסופיה של הפרטיות.
86. Bersani, *Is the Rectum a Grave?* 19.
87. שם, 21–22, 24.
88. שם, 18.
89. מנגנון שמתמש, למשל, בפנייתן לחוק שמתחזקת את מעמדן כמדוכאות ואת כוחה המדכא של המדינה. Brown, *States of Injury*, 43–47.

